

Innehåll

Humaniora i professionsutbildningar:

Kunskap för komplexa yrken	3
Rapportens fokus och mål	4
Metod och material.....	4
Humaniora inom utbildning och arbetsmarknad.....	5
Humaniora i civilingenjörsutbildningar	8
Litet utrymme för humaniora	9
Betydelsen av bredd.....	9
Humaniora i läkarprogrammet.....	11
Medicinsk humaniora i Lund och Uppsala.....	12
Humanistisk och medicinsk kompetens.....	12
Humaniora i polisutbildningar	13
Behovet av humaniora i polisutbildningen.....	14
Hinder för humaniora i polisutbildningen	16
Sammanfattande diskussion	17
Humtanks rekommendationer.....	19

Humaniora i professionsutbildningar: Kunskap för komplexa yrken

Humaniora är ett viktigt – men ibland underskattat – vetenskapsområde som behövs för att utbilda studenter för en komplex yrkesvardag och för att möta aktuella samhällsutmaningar. Humanistisk kompetens ger förmåga att tolka, förstå och sätta kunskap i ett kulturellt, historiskt och samhälleligt sammanhang. Humaniora hjälper oss att navigera i komplexa frågor som inte enbart handlar om effektivitet utan också om mänsklig förståelse och kontinuitet i det vi bygger och utvecklar. Humtank menar att det är viktigt att använda humanistisk kunskap i utbildningar för sådana yrken som kräver komplexa kunskaper. I den här rapporten står professionsutbildningar och humanioras roll inom dessa i fokus. På vilket sätt är humaniora redan idag integrerat i icke-humanistiska professionsutbildningar? Kan en sådan integrering ske på ett mer övergripande och strategiskt sätt, och i så fall hur?

Rapporten i korthet

Inom civilingenjörsprogram:

- är det som regel upp till studenten att välja humanistiska inslag i utbildningen
- ger humaniora en bredare förståelse för teknikens påverkan på samhälle och kultur
- stärker humaniora det framtida ansvaret som kommer med yrkesrollen

Inom läkarprogram:

- stärker centrumbildningar inom medicinsk humaniora den humanistiska vetenskapen i läkarprogrammet
- är humanistisk kunskap viktig för läkare när de möter existentiella frågor
- ger humanistiska inslag verktyg till läkares utmaningar i arbetet

Inom polisprogram:

- framhåller vissa utbildningsansvariga att polisyrket och enskilda poliser stärks av att humanistiska kunskaper integreras humaniora i enskilda fall, samtidigt som uppdragsutbildningens form i andra fall anges som ett hinder för att det ska vara möjligt
- finns ingen konsensus om att humanistiska kunskaper är viktiga för blivande poliser

Rapportens fokus och mål

Professionsutbildningar är en viktig del av högskolesektorn och har som syfte att utbilda studenter till specifika yrken. I den här rapporten riktar Humtank ljuset mot de professionsutbildningar som inte i första hand associeras med humaniora. I fokus för rapporten står utbildningar till civilingenjör, läkare och polis – tre yrkesgrupper som är centrala för att hantera samtidens och framtidens samhällsutmaningar. Vilken roll spelar humaniora inom icke-humanistiskt kodade professionsutbildningar? Är humanistiska moment utbytbara i sådana utbildningar, eller utgör de en självklar del av den färdighetsträning som krävs för framtidens arbetsmarknad?

Det är vid en första anblick inte självklart att humanistiska ämnen och perspektiv kan, bör eller ska vara en del av icke-humanistiska utbildningar. Precis som man ska kunna läsa konstvetenskap eller etnologi utan naturvetenskapliga inslag ska man också kunna studera matematik eller biologi utan humanistiska infallsvinklar. Men yrkesförberedande akademiska utbildningar är annorlunda, eftersom de utbildar studenter att verka på en arbetsmarknad i ett komplext och gränsöverskridande samhälle. Rapporten ansluter därmed till diskussionen om begreppet SHAPE – Social Science, Humanities, and Arts for People and the Economy, utvecklat av British Academy – vilket riktar ljuset mot hur bland annat humaniora tränar handfasta färdigheter som behövs inom ekonomi och samhälle.¹

Lärarprogrammet och bibliotekarieprogrammet är exempel på specifikt yrkesinriktade akademiska utbildningar

inom humaniora, men begreppet “professionsutbildningar” är sannolikt starkast förknippat med andra vetenskapsområden. Vad vi ska utreda närmare i den här rapporten är hur och varför humaniora integreras i dessa andra utbildningar. Syftet med rapporten är att få ökad förståelse dels för om, och i så fall hur, humaniora spelar roll inom professionsutbildningar, dels hur utbildningsanordnare resonerar kring humanioras betydelse inom sina utbildningsprogram. Vi vill alltså ge kvalitativa insikter i humanioras nuvarande roll inom ett antal professionsutbildningar, samt bidra till att synliggöra dess framtida potential. Rapporten avslutas med ett antal rekommendationer om att stärka den kunskap som komplexa samhällen och samhällsutmaningar kräver.

Metod och material

Rapporten bygger i huvudsak på en kvalitativ enkätundersökning med utbildningsansvariga på ett antal svenska lärosäten, genomförd under hösten 2024 och våren 2025. För att få spridning över olika vetenskaps- och samhällsområden har vi valt ut tre utbildningar med olika karaktär och förutsättningar: civilingenjör-, läkar- och polisutbildningar. Gemensamt för dessa tre utbildningar är att de inte har humaniora som huvudområde. Till sin form skiljer de sig däremot åt. Civilingenjör- och läkarprogrammen är högskoleutbildningar, medan utbildningen till polis är en uppdragsutbildning från Polismyndigheten som bedrivs vid universitet och högskolor. Vi har kartlagt var dessa utbildningar ges i Sverige, och via mejl till utbildningsansvariga samlat in skriftliga svar på frågor om humanioras plats och betydelse inom respektive program.

Civilingenjörsutbildningar finns vid många lärosäten i Sverige. Vi kontaktade sju lärosäten och fick utförliga svar av fyra. Dessa utbildningar har en gemensam grund med fokus på STEM-ämnena men skiljer sig åt gällande specifik tillämpning och inriktning. Först frågade vi huruvida det finns humaniora som inslag i utbildningen. Om frågan besvarade jakande var nästa fråga varför lärosätet tycker det är viktigt med humaniora i utbildningen och vad de vill att studenterna ska lära sig av inslaget. Om första frågan besvarades nekande ställdes frågan om lärosätena vill se mer humaniora i utbildningen eller om det ansågs vara aktuellt. Utifrån dessa inledande frågor följde dialog med mer specifika frågor som skiljde sig åt baserat på de svar vi fått tidigare.

Läkarprogrammet erbjuds i Sverige vid sju lärosäten. Alla dessa lärosäten har kontaktats för denna undersökning och sex av dessa har återkopplat. Två fördjupande telefonintervjuer har gjorts med representanter för centrumbildningar för medicinsk humaniora i Uppsala respektive Lund. Från ett av lärosätena har vi också fått tillgång till kursutvärderingar från läkarstudenter som genomgått en kurs i medicinsk humaniora.

Polisutbildningen ges vid fem lärosäten, som alla inkluderats i denna undersökning. Efter en inledande mejlenkät gjordes en uppföljande och fördjupande telefonintervju med en företrädare för polisutbildningen på Södertörns högskola, då detta var den person som tydligast svarade jakande på att humaniora var ett utpräglat inslag i utbildningen för blivande poliser.

De frågor vi har ställt till utbildningsanordnarna är om humaniora – exemplifierat som språk, retorik, litteratur och konst – finns med som inslag i deras utbildning, och i så fall vad de tänker att humaniora tillför. Om en utbildningsanordnare svarat nej på frågan om humaniora finns med i utbildningen har vi följt upp med frågan huruvida det är något de önskar och verkar för, eller om det inte anses vara aktuellt. Svaren varierade i omfattning och detaljupplösning, från det fåordiga till det mer utförliga. I vissa fall blev det tydligt att förståelsen av vad humaniora är inte är helt klar. Vissa intervjuade gav nekande svar, trots att det senare visade sig att utbildningarna innehöll inslag av till exempel etik. Det här tydliggör att humaniora inom professionsutbildningar ofta kan vara en ”dold kunskap”.

Humaniora inom utbildning och arbetsmarknad

Innan vi diskuterar de tre fallstudierna specifikt vill vi lyfta blicken och placera professionsutbildningar i en bredare diskussion om humaniora och utbildning.

Det har framhållits att det finns ett ”humanistiskt mörkertal” på arbetsmarknaden.² Många som studerat humaniora syns inte som just humaniorastudenter i arbetsmarknadsstatistik vilket medför att denna kompetens blir dold. Det inkluderar till exempel de som har läst kurser inom humaniora, eller kanske till och med har en examen inom ett humanistiskt ämne, men som sedan gått vidare och tagit en icke-humanistisk specialist- eller yrkesexamen.

Men det är inte bara ovan nämnda faktorer som bidrar till mörkertalet. En annan faktor är att humanister själva inte har en samlad kollektiv identitet. Personer med examen i litteraturvetenskap, historia eller språkämnen, eller för den delen bibliotekarier eller arkivarier, tänker inte nödvändigtvis på sig själva som humanister. Humanister finns inte heller samlade i ett fackförbund som, i teorin, skulle kunna understödja en gemensam yrkesidentitet. Slutligen är det en inte oviktig faktor att många har dålig "hum om humaniora", som en rapport från Vetenskap & Allmänhet visat. Allmänheten är generellt intresserad av humanistiska teman och forskning men dessa intresseområden känns inte igen som just humaniora.³

Humanister finns överallt i samhället. Den största gruppen är lärare i grundskolan och gymnasieskolan, men ungefär lika många finns i andra sektorer och yrkesgrupper. De flesta humanister arbetar inom verksamheter på något sätt riktade mot det offentliga samhället. En rapport från 2011 visade att en förhållandevis hög andel humanister har anställning i privat sektor och som egenföretagare.⁴ Humanister arbetar på museer, bibliotek och arkiv. De återfinns på medieredaktioner, myndigheter och departement, i kommuner och regioner, samfund, organisationer och inom det privata näringslivet. Dessutom arbetar humanister som journalister, översättare, informatörer, analytiker och utredare. Sverker Sörlin och Anders Ekström har benämnt humanistiska yrken som *förståelseyrken*, eftersom "de går ut på att hantera kunskap som leder till fördjupad samhällelig förståelse".⁵

Humanistisk kompetens efterfrågas också av arbetsgivare inom sektorer som man inte omedelbart förknippar med exempelvis kultur, historia och språk. Detta undersöktes i Humtanks rapport "På jakt efter framtidens kompetenser" från 2017, som byggde på intervjuer med svenska företagsledare. Rapporten visade att högre utbildning är centralt för att lyckas på arbetsmarknaden, men också att den specifika utbildningsbakgrunden hade mindre betydelse. De kompetenser som ansågs centrala inkluderade istället "affärsmässighet, problemlösning, kreativitet, att kunna uttrycka sig väl i tal och skrift på svenska, social förmåga och kritiskt tänkande". För näringslivets företrädare var humanistisk kunskap av värde för att kunna tänka nytt, förhålla sig till en komplex verklighet och fatta välgrundade och ansvarsfulla beslut.⁶

Humanioras värde inom yrkeslivet i Sverige idag är väl belagt, men frågan kvarstår hur väl spridd dess betydelse är bland arbetsmarknadens aktörer och i universitetssektorn. Medan humaniora länge ansetts vara en kunskapsinvestering, värderad i termer av bildning, så har samhällsvetenskap betraktats som den nyttiga vetenskapen med praktisk anknytning till problem utanför akademien.⁷ I den svenska välfärdsstaten fanns bilden av humaniora som en "lyx" som kunskapsnationen Sverige ville finansiera, men som inte ansågs essentiell för landets utveckling.⁸ Även om forskning visat att humanister haft en väsentlig påverkan på svensk politik och samhällsutveckling under 1900-talet, så lever den oriktiga föreställningen om humanioras begränsade samhällsnytta kvar.⁹ Världen står inför en rad stora samhällsutmaningar, inom

områden som klimat och miljö, AI och digitalisering, säkerhetspolitik och global hälsa. Gemensamt för alla dessa problem är att de har människan i centrum. För att de ska kunna lösas krävs en förståelse för mellanmänniska relationer. Här har humaniora, tillsammans med övriga vetenskapsområden – såväl SHAPE som STEM – en central roll att spela.

Under 2000-talet har humanister formulerat offensiva svar på samtidens utmaningar, något som framför allt tagit sig uttryck i tvärvetenskaplig, eller "integrativ", humaniora. Exempel på detta är miljöhumaniora, digital humaniora och medicinsk humaniora.¹⁰ Studier inom dessa områden har påtaglig samhällsrelevans då de tar sig an, eller utgår ifrån, specifika samhällsförändringar eller problem. De har dock hittills fått större genomslag inom forskning än inom utbildning. Medan vissa humanistiska utbildningar,

som lärar- eller bibliotekarieprogram, är direkt yrkesförberedande, saknar andra en tydlig riktning mot ett specifikt yrke. En omfattande alumnuundersökning som genomfördes vid Lunds universitet 2021 visade att humanister inom en rad sektorer har nytta av sina kunskaper i sin yrkesutövning, men också att arbetsmarknaden har låg kunskap om den humanistiska utbildningens värde.¹¹ Samtidigt är det fortfarande inte helt uppenbart på vilket sätt studier i humaniora leder till att studenter får jobb. Som Humtank tidigare betonat är det viktigt att skilja på hur utbildningar å ena sidan *förbereder* studenter för ett yrke, och å andra sidan *skapar förutsättningar* för att utföra ett yrke.¹² I det följande ska vi rikta fokus på utbildningar som förbereder studenter för en framtid som civilingenjör, läkare och polis och vilken roll humanistisk kunskap spelar i dessa utbildningar.

Humaniora i civilingenjörsutbildningar

Civilingenjörsutbildning erbjuds vid flertalet högskolor och universitet.¹³ I och med att civilingenjörsutbildningar har många olika inriktningar går det inte att tala om en enhetlig utbildning. Däremot har de gemensamt att de utgörs av 300 högskolepoäng och avslutas med en masterexamen inom teknik.

Utbildningarna är uttryckligen profilerade mot ämnen som ofta kallas STEM, det vill säga naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik. Akronymen, som introducerades för drygt 20 år sedan, har blivit ett vanligt inslag i diskussioner om utbildning. Ett exempel på detta är regeringens nyligen presenterade STEM-strategi och införandet av en STEM-delegation.¹⁴ STEM-akronymen är dock begränsande och utesluter flera vetenskapsområden, inklusive humaniora. En motreaktion mot det betydande fokuset på STEM är akronymen SHAPE, som framhåller värdet och nyttan med samhällsvetenskaperna, humaniora och konst. Det finns en risk i att uppdelning mellan STEM och SHAPE framställer ingenjörsvetenskap och humaniora som två vitt skilda områden. Det är dock en missvisande bild, historiskt betingad och inte på något sätt essentiell, utan snarare en produkt av utbildningspolitikens utveckling. Historiskt sett har det inte funnits vattentäta skott mellan de två fälten. Historien erbjuder många exempel på ingenjörer med ett starkt intresse för humaniora – Alfred Nobel och Leonardo da Vinci är två framstående exempel.

Trots distinktionen mellan SHAPE och STEM är det tydligt i högskoleförordningens examensmål för civilingenjörsutbildningen att humaniora har en nödvändig plats i utbildningen¹⁵. Flera mål kan läsas som kopplade till humanistiska kompetenser. Där framkommer till exempel att studenten ska kunna:

visa förmåga att göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhälls- och etiska aspekter samt visa medvetenhet om etiska aspekter på forsknings- och utvecklingsarbete

och kunna:

visa insikt i teknikens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används, inbegripet sociala och ekonomiska aspekter samt miljö- och arbetsmiljöaspekter.

För att ta reda på hur stort inslag av humaniora som faktiskt finns på civilingenjörsutbildningarna har vi kontaktat sju slumpvis utvalda lärosäten – Tekniska högskolan vid Linköpings universitet, Uppsala universitet, Lunds tekniska högskola, Luleå tekniska universitet, Högskolan i Gävle, Linnéuniversitetet samt Malmö universitet – och ställt frågan om humaniora finns som inslag i deras utbildningar, samt huruvida de anser att humaniora spelar en avgörande roll i utbildningarna.

Litet utrymme för humaniora

Vissa av programmen ligger av naturen närmare humaniora, med fokus på exempelvis design, medan andra saknar en tydlig humanistisk koppling. Det finns inslag av humaniora i de flesta utbildningarna, men ofta består de av ett mindre utbud av valbara kurser. Det är därmed upp till studenten själv att välja in humaniora i sin utbildning. Vår undersökning indikerar att humanistiska kurser inte prioriteras högt av studenterna. Vid Linköpings universitet antas exempelvis varje termin 1000 studenter till civilingenjörsutbildningar. Av dessa är det bara 45–50 studenter som läser kurser i språk och retorik, och 25 som läser kursen i mångfald och genus, vilka är de valbara humanistiska kurser som erbjuds inom programmen.

Anledningen till det begränsade utbudet av humaniora tycks främst vara att det är mycket som måste rymmas inom utbildningen. Vår undersökning visar att ämnen som faller under STEM-begreppet identifieras som mer centrala och därför prioriteras på civilingenjörsutbildningarna.

Betydelsen av bredd

I brist på humanistiska kurser inom civilingenjörsutbildningen tar många studenter möjligheten att förkovra sig inom humaniora utanför programmet. Civilingenjörsutbildningen i Lund har exempelvis flest studenter med godkända kurser utanför sin huvudfakultet, och av dessa söker sig många till humanistisk fakultet. Företrädare för civilingenjörsprogrammen är också noga

med att framhäva vikten av humaniora i utbildningen, genom att lyfta fram behovet av bredd. Ordföranden vid fakultetsnämnden vid Luleå tekniska högskola påpekar i sitt svar till oss:

Självklart är det viktigt att våra blivande civilingenjörer har en bredd där språk, kultur, konst är en viktig del. Detta för att fungera i sin blivande yrkesroll, men också som samhällsmedborgare i stort.

Flera av de utbildningsansvariga vi frågat betonar humanioras bidrag utifrån en samhällelig aspekt. De framhåller att humaniora är viktigt för studenten som individ samtidigt som samhället kan vinna på att civilingenjörer har kunskaper inom humaniora.¹⁶ Det här kommer också till uttryck i högskoleförordningen, som beskrevs ovan, där det förtydligas att den färdigutbildade civilingenjören ska förstå teknikens roll i samhället och människans ansvar för dess användning. Utbildningsansvarig vid Linköpings universitet uttrycker exempelvis att:

Om vi ska ta dessa mål på allvar skulle jag säga att vi behöver nyttja bredduniversitets resurser ännu bättre än idag. Två exempel på att vi försöker göra det är att vi just nu arbetar med att implementera ett etikspår i samtliga program samt att vi håller på att ta fram en avancerad kurs som är tänkt att bli obligatorisk på samtliga program som handlar om ingenjören som maktaktör och som ska ge studenterna insikt i deras roll som förändringsaktörer med särskilt ansvar för hållbarhetsfrågor.

Synen på ingenjören som maktaktör gör att det bör finnas ett behov av att framtidens ingenjörer förstår samhällsreliga aspekter och därmed stärker sina kunskaper inom humaniora.

Uppsala universitets civilingenjörsprogram i system, teknik och samhälle (STS) utmärker sig vad gäller att få studenterna att förstå sin yrkesroll i relation till samhället. Programmet har tre tydliga fokusområden: ingenjörsvetenskap, teknisk profilering samt humaniora och samhällsvetenskap, vilket innebär en gedigen utbildning inom humaniora för att vara en civilingenjörsutbildning. Studenterna kan under det sista året skriva en C-uppsats inom ett valfritt humanistiskt ämne. Den stora andelen humaniora motiveras just utifrån behovet av att koppla samman och förstå teknikens relation till samhället. Programansvarig vid Uppsala beskriver:

I en alltmer sammankopplad och teknikdriven värld ställs nya krav på våra samhällssystem [...] Mer än någonsin tidigare behövs förmågan att kunna förstå, förklara och nyttja samspelet mellan teknik- och samhällsutvecklingen.

Programmet tycks alltså lyfta fram just relationen mellan, och förståelsen för, samhälle och teknik.

Förståelsen av humanioras roll i STEM-fokuserade ämnen lyfts också fram av Future Humanities Initiative vid Kungliga tekniska högskolan (KTH). De undersöker hur humanistisk kunskap kan användas och utvecklas i en tid av förändring samt vilken roll humaniora kan ha i professionsutbildningar. Projektets mål

är praktiskt i det avseende att de avser att utveckla utbildningarna på KTH men även i förlängningen på andra högskolor och universitet.

Trots den ofta framhållna distinktionen mellan STEM och SHAPE tycks det alltså finnas en förståelse för behovet av humaniora inom civilingenjörsutbildningar. På vissa universitet och högskolor väljer man att utveckla sina program med detta i åtanke och ge utrymme för undervisning i humaniora.

Vår undersökning har inte närstuderat hur undervisningen i humaniora faktiskt bedrivs inom civilingenjörsutbildningar. Något som ändå framkommer är att undervisningen sker både av personal från naturvetenskaplig och teknisk fakultet samt av personal verksam inom humaniora. Undervisande personal från humanistiska ämnen upplever att civilingenjörsstudenter ofta ser humaniora som väsensskilt från deras utbildning. Därmed blir en viktig del av undervisningen att förklara hur deras framtida yrkesutövning har inflytande i samhället genom humanistiska dimensioner, till exempel att produktutveckling kan ha etiska konsekvenser och att ingenjören därmed har ett etiskt ansvar.

Avslutningsvis kan Humtank konstatera att det genomgående finns inslag av humaniora i civilingenjörsutbildningar vilket är i linje med ämnesmålen. Vi kan också konstatera att de programansvariga i vår undersökning ser ett värde i humaniora, både för deras studenter och för samhället i stort, och ger uttryck för en önskan att utöka den humanistiska dimensionen i utbildningen.¹⁷ I en tid när teknologin utgör en central del av samhällsstrukturen och vardagen får ingenjörer ett stort inflytande

över våra liv. Eftersom civilingenjörer är maktaktörer i samhället framstår behovet av humanistiska värden – som etik, språk, historia och skönlitteratur – som lätt att motivera.

Humanioras bidrag till en förbättrad civilingenjörsutbildning: några konkreta exempel

- Skönlitteraturen kan öka den empatiska förmågan.¹⁸ Detta är särskilt relevant med tanke på att teknologer enligt en studie i genomsnitt uppvisar lägre empati än studenter inom vårdområden.¹⁹ Samhället kan därmed vinna på att framtidens maktaktörer har obligatoriska moment av litteraturvetenskap på schemat.
- Teknikhistoria motiveras både av det värde som tillskrivs allmänhistoriska kunskaper, såsom att dra lärdom av tidigare utvecklingar och innovationer, samt av behovet att förstå samspelet mellan teknik och samhälle utifrån historiska exempel.
- Etik ska inte bara ses som en självklarhet utifrån ämnesmålen, utan också som en nödvändighet med tanke på ingenjörens betydande påverkan på samhällsfrågor.

Humaniora i läkarprogrammet

I Sverige erbjuds läkarprogrammet vid sju lärosäten: Karolinska Institutet samt Göteborgs, Linköpings, Lunds, Umeå, Uppsala och Örebro universitet. Programmet är sexårigt och omfattar 360 högskolepoäng. En stor del av utbildningen är medicinsk och vårdvetenskaplig, men för att utvecklas i den professionella läkarrollen krävs också andra färdigheter kopplade till den kliniska arbetsvardagen. I de nationella lärandemålen för läkarprogrammet återfinns därför kunskaper om exempelvis den personcentrerade vården och färdigheter för att kunna möta patientens tankar, oro och önskningar. För att möta dessa lärandemål har inslaget ”Professionell utveckling” skapats som en strimma på läkarprogrammet. Strimman innehåller bland annat etik, konsultationsmetodik och ledarskap. Vid kontakt med de olika läkarprogrammen framkommer det att undervisningsmomenten för dessa lärandemål många gånger hålls av lärare från de humanistiska ämnena. Till exempel finns det i Örebro en disputerad filosof som ansvarar för etik och en historiker som ansvarar för medicinhistoria, medan man i Göteborg använder man sig av dramapedagoger. I Linköping har man det som kallas skönlitteraturstrimman där litteratur och film används för att reflektera kring människans livsvillkor.

I Lund och Uppsala har läkarprogrammen aktivt byggt upp ett nära samarbete med ämnen inom de humanistiska institutionerna för att fördjupa dessa aspekter. Alla studenter inom dessa två

program möter mer aktivt humaniora under sin utbildning än studenter vid de fem andra lärosätena. Utvecklingen har främst skett via forskningsområdet medicinsk humaniora, som vars bidrag idag kan betraktas som långsiktiga byggstenar inom utbildningarna snarare än som personbaserade inslag. Företrädare från Lund och Uppsala uppger att det finns en efterfrågan från de medicinska fakulteterna gällande vad humaniora kan erbjuda. I det följande ska erfarenheterna från dessa två läkarprogram diskuteras fördjupat.

Medicinsk humaniora i Lund och Uppsala

Vid Uppsala universitet har humaniora sedan några år tillbaka integrerats i läkarprogrammet och är idag ett återkommande inslag i utbildningen. Sammantaget möter alla läkarstudenter cirka en veckas humaniora under programmet, anordnat av universitetets Centrum för medicinsk humaniora. Ett liknande upplägg finns vid Lunds universitet, organiserat av Birgit Rausing Centrum för Medicinsk Humaniora, där studenter under fyra terminer möter humaniora i ett antal obligatoriska moment och seminarium.

En skillnad mellan läkarprogrammen i Lund och Uppsala är det specifika inslaget av humaniora. Medan man i Lund huvudsakligen möter litteraturvetenskap, men också etnologi och medicinhistoria, möter studenter i Uppsala humanistiska ämnen från ekonomisk historia, idéhistoria, ABM (studier med inriktning mot arkiv, bibliotek och museer), genusvetenskap och

litteraturvetenskap. Viss betoning finns på idéhistoria och forskningsområden som vetenskapsteori och vetenskapshistoria samt frågor om genus och makt. Att ämnena har olika viktning vid dessa lärosäten kan delvis förklaras av de personer, och därmed humanistiska specialistkompetenser, som tidigare varit knutna till utbildningarna. Båda lärosätena har inrättat varsin valbar kurs om 7,5 högskolepoäng som ges i slutet av läkarprogrammet, med kursansvariga lärare från medicinsk humaniora, och där lärandemålen är explicit förankrade i en humanistisk kontext.

I både Lund och Uppsala har utbildningsansvariga alltså varit beredda att släppa faktiska resurser till humanistiska lärare och låta dessa skapa sina egna utbildningsmoment inom ramen för sin undervisningsbudget. Detta kan ses som uttryck för att man inom läkarprogrammen i Lund och Uppsala har identifierat ett behov av att inkludera humanistisk kunskap och kompetens, snarare än att detta gjorts enbart utifrån ett upplevt intresse. Det kan dock noteras att även om centrumbildningarna för medicinsk humaniora utnyttjas i läkarprogrammen i Uppsala och Lund så får humaniora ingen plats i marknadsföringen av programmen.

Humanistisk och medicinsk kompetens

Lärare och forskare inom humanistiska ämnen har kompetens inom metoder och teorier som lämpar sig väl för att undersöka existentiella förhållanden kring sjukdom, smärta och läkande. Det rör högst mänskliga erfarenheter om hur vi förhåller

oss till döden, till lidande eller till möten med andra människor. Inom humaniora har dessa områden beforskats bortom de biologiska processerna. I relation till lärandemålen om personcentrerad vård och färdigheter för att kunna möta patientens tankar, oro och önsksningar, kan detta vara central kunskap.

I kursutvärderingar från Lunds universitet återkommer att humaniorakurserna skapar möjlighet till reflektion. Studentgrupper har exempelvis läst skönlitteratur som berör centrala medicinska teman. De ges då möjlighet att reflektera kring sig själva och den vård de i framtiden kommer bidra med. Vissa uttrycker att de tränats i sin empati för patienten. Om den medicinska vetenskapen ger naturvetenskaplig fakta-baserad kunskap så kan humaniora erbjuda studenter möjlighet att träna andra färdigheter som är viktiga i framtida möten med patienten. De humanistiska kurserna blir på detta sätt en träning för studenterna i att se sig själva i sin framtida profession som läkare.

Centrumbildningarnas delaktighet i läkarprogrammen i Lund och Uppsala bidrar till en starkt relation mellan humaniora och den traditionella medicinen. Medan läkarvetenskapen forskar fram nya diagnostiska metoder eller mer effektiva behandlingar så kan humaniora bidra med studier av existentiella förhållanden kring sjukdom, läkande och andra aspekter av den medicinska praxisen²⁰, men även med estetiskt inflytande på till exempel den dagliga hälsovården eller sådant som rör patienternas existentiella hälsa. Genom historiska perspektiv på medicin eller frågeställningar om vem vården är till för kan humaniora bidra till att patienter behandlas som individer.

Humaniora i polisutbildningar

Polisutbildning bedrivs vid fem lärosäten i Sverige: Umeå universitet, Södertörns högskola, Högskolan i Borås, Linnéuniversitetet och Malmö universitet. Grundutbildningen består av fyra terminers heltidsstudier samt sex månaders betald aspirantutbildning. I jämförelse med de två utbildningar som diskuteras ovan är polisutbildningen en uppdragsutbildning som ges med mandat från Polismyndigheten. De lärosäten där polisutbildningen bedrivs kan därmed inte själva besluta fritt om kursutbud och innehåll. De formella ramarna och polisprogrammets innehåll regleras av en utbildningsplan beslutad av Polismyndigheten. Utbildningsplanen beskriver generell inriktning och omfattning för utbildningen och anger både allmänna och specifika kunskapsmål²¹. Enligt de fem allmänna lärandemålen ska Polisprogrammet ge förmåga att:

- göra självständiga och kritiska bedömningar
- självständigt urskilja, formulera och lösa problem
- möta förändringar i samhället och hur det påverkar arbetslivet
- söka och värdera kunskap på vetenskaplig nivå inom de områden utbildningen avser
- följa kunskapsutvecklingen inom de områden utbildningen avser

De specifika kunskapsmålen är betydligt fler, hela 33 stycken, och framhåller praktiska aspekter av polisyrket såsom bilkörning och att kunna använda Polismyndighetens arbetsmetoder och teknisk stöd. Där finns också mer komplexa mål som kan kräva utbildning från olika vetenskapsområden, inklusive humaniora. Bland dessa återfinns under rubriken "Värderingsförmåga och arbetssätt" målet att studenten ska visa:

förmåga att med helhetssyn på människan göra åtgärdsbedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhälls- och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna.

De formella ramarna tycks därmed visa på ett behov av humanistiska inslag i utbildningen. Men hur ser det ut i praktiken?

Behovet av humaniora i polisutbildningen

I sina svar på vår enkät betonar flera av de utbildningsansvariga att språk och kommunikation är något de arbetar aktivt med i utbildningen och som de menar utgör centrala kunskaper och färdigheter för blivande poliser.

Vid Malmö universitet finns inte språk som eget ämne i utbildningen, men de "arbetar med både det talade och skrivna språket i olika utbildningsmoment", vilket motiveras med att det "är en mycket viktig del i polisarbetet vad gäller till exempel kommunikation, bemötande, förhör, juridik

och rättssäker dokumentation". Även Högskolan i Borås betonar polisstudenters behov av att träna kommunikation. Svaren visar dock att inga humanistiska ämnen formellt ingår i utbildningen. Kanske är det ett tecken på att humaniora ofta är dolda, då inslag som etik är en naturlig del av utbildningen men inte uppfattas som ett tydligt humaniorainslag.

Strävan efter att stärka kommunikationsförmågan i det svenska språket finns även vid Linnéuniversitetet, där man infört en kontrollfunktion redan under termin ett. I detta moment av utbildningen kommer således lektorer i svenskämnet in på polisutbildningen vilket utgör ett tydligt inslag av humaniora. Anledningen till detta moment är en uttryckt upplevelse av att många studenter haft bristande språkkunskaper gällande framför allt skriftlig kommunikation. De utbildningsansvariga ser kommunikation som en väsentlig kompetens för polisstudenter: "Vikten av att skriva korrekt svenska som polis är centralt med tanke på uppdraget som blivande poliser kopplat inte minst till ett rättssäkert perspektiv", skriver vår kontakt i sitt svar. Trots att fokus på språkkunskaper har stärkts vid Linnéuniversitetet indikerar den utbildningsansvarige att det i ett längre tidsperspektiv snarare minskat inom polisutbildningen. Denne meddelar att: "Som kuriosas kan nämnas att när jag själv läste till polis på 90-talet hade vi både svenska och engelska som separata ämnen på grundutbildningen."

Även vid Umeå universitet pekar utbildningsansvariga på att utbildning i kommunikation ingår i programmet. I nuläget pågår ett samarbete kring uppsatser på B-nivå med institutionen för idé- och samhällsstudier. Tidigare har samarbeten

funnits om teman som extremism och radikalisering, och diskussioner har förts om inslag av etnologi. I nuläget finns dock inte utrymme för någotdera, på grund av konkurrensen med andra kurser. Enheten där polisutbildningen i Umeå är förlagd har också haft en doktorand i filosofi anställd, men personen har senare gått tillbaka till polisyrket. Det har således funnits humanister kopplade till enheten, vilket inte längre är fallet.

Utbildningsansvariga vid Södertörns högskola var de som tydligast uttryckte att humaniora utgör en del av polisutbildningen. De menar att "humaniora ärens självklar del i den utbildning, kritiska tänkande och professionella omdöme vi önskar ge studenterna". En anledning till att polisprogrammet år 2015 placerades på Södertörns högskola var ett upparbetat samarbete mellan den dåvarande Polishögskolan i Stockholm och Centrum för praktisk kunskap (CPK) vid Södertörn. Ett gemensamt tema handlade om kunskapsöverföring och erfarenhetshantering inom polisorganisationen. CPK organiserade i mitten på 2000-talet kurser för poliser i "Etik, omdöme och ledarskap" samt "Reflekterad yrkeserfarenhet inom polisorganisationen".²² Vid CPK ägnar man sig, i både forskning och utbildning, åt en särskild form av filosofi – den praktiska kunskapens teori. På centrumets hemsida beskrivs att man

bedriver forskning och erbjuder vidareutbildningar för yrkesgrupper där människokännetdom på olika sätt är avgörande för yrkeskunnandet: i vård, skola och omsorgsyekten men också exempelvis för poliser, skådespelare och högskolelärare.

Kunskap där praktik möter teori och reflektion var något man önskade utveckla i polisutbildningen och en anledning att förlägga den till Södertörn. Flytten från Sörentorp till Södertörn innebar en uttalad möjlighet att göra polisutbildning på ett nytt sätt. Utbildningsansvarig menar att de aktivt tar ställning för att polisstudenterna ska möta både samhällsvetenskap och humaniora, vilket denna hävdar sker mer utpräglat än på andra polisutbildningar i landet.

I utbildningen på Södertörn introduceras olika slags etiska perspektiv som bidrar till att träna ett professionellt omdöme. Många studenter väljer till exempel att skriva en vetenskaplig essä med utgångspunkt i praktiska erfarenheter. Humaniora utgör alltså ett av flera kunskapsområden redan i det grundläggande polisprogrammet, men det finns än mer utpräglat i Södertörns vidareutbildningar i polisiärt arbete på kandidat- och avancerad nivå. Utbildade poliser kan komplettera med en kandidatexamen i polisiärt arbete, och från höstterminen 2025 även ett magisterprogram i samma ämne. Vidareutbildningarna är till för poliser som vill bredda sitt yrkeskunnande och fördjupa, inte minst, sina humanistiska kunskaper. Södertörn vill ge studenterna en humanistiskt präglad skolning i vetenskaplig metod, med betoning på kvalitativa och tolkande metoder och perspektiv.

Humanioraprofilen är alltså en betydande del av polisutbildningen på Södertörn, även om begreppet humaniora i sig inte förekommer i marknadsföringen av utbildningen gentemot studenter. För kandidat- och magisterkurserna betonas istället exempelvis det professionellt strategiska, såsom att kurserna ger

ökad förmåga till reflektion och därmed möjlighet att fatta mer genomtänkta beslut.

Även om det i nuläget inte finns humaniora inom polisutbildningen på Umeå universitet uttrycker utbildningsansvarig en ambition att bygga upp en sådan utbildning i form av fristående kurser på kandidat- och avancerad nivå, exempelvis med polishistorisk inriktning. Även andra samarbeten med humaniora anses vara intressanta i framtiden. Uppfattningen är att utbildningen i stort skulle gynnas av fler humanistiska inslag, men att styrningen från Polismyndigheten i nuläget begränsar möjligheterna.

Hinder för humaniora i polisutbildningen

De polisutbildningar i landet där humaniora inte alls finns med, alternativt spelar en mycket liten roll, hänvisar till Polismyndighetens utbildningsplan och det faktum att programmet är en uppdragsutbildning. Utbildningsansvarig vid Malmö universitet meddelar till exempel att:

Polisutbildningen är en uppdragsutbildning som genomförs enligt en beställning från polismyndigheten. Denna beställning styr i hög utsträckning vilka ämnen vi behöver prioritera på polisprogrammet och vad som kan rymmas under fyra terminer. Vi verkar för att öka inslaget av utbildningsinnehåll på engelska. I övrigt finns det i nuläget inte planer på att utöka inslaget av humaniora i utbildningen.

Även Högskolan i Borås hänvisar till den korta utbildningstiden som Polisprogrammet har samt att det är Polismyndighetens utbildningsplan som styr innehållet:

Självklart tycker vi att det är viktigt, men med utrymmet under 4 terminer/120 hp är [det] redan i dag på gränsen till för mycket [som ska rymmas under utbildningen]. Utbildningen är en yrkesutbildning och en uppdragsutbildning där innehållet regleras utifrån beställarens (Polismyndighetens) utbildningsplan och där ingår inte humaniora. Utöver det så har vi viss frihet, men där saknas utrymme och tid.

Att humaniora inte förekommer uttryckligen som begrepp i utbildningsplanen för Polisprogrammet stämmer, även om några polisutbildningar i vår undersökning har gjort tolkningen att kunskapsmålen kan motivera humanistiska inslag. Här framgår alltså att det är det enskilda lärosätets tolkning av polismyndighetens uppdrag som styr programinnehållet, inte uppdraget som sådant.

Även om flera av Sveriges polisutbildningar menar att humaniora inte har så stor del i utbildningen verkar vissa insatser göras av enskilda humanister. Med undantag för Södertörns högskola tycks det inte ske utifrån en systematisk plan, utan avgörs snarare av vilka lärare som anlitats som kursansvariga eller gästföreläsare.

Sammanfattande diskussion

I den här rapporten har vi redogjort för vilken roll humaniora spelar inom tre relativt olika professionsutbildningar som i grunden inte har humaniora som huvudområde. Till sin form skiljer sig de tre utbildningarna åt. Civilingenjör- och läkarprogrammen är högskoleutbildningar, medan utbildningen till polis är en uppdragsutbildning som bedrivs vid universitet och högskolor. Utbildningarnas olika förutsättningar avspeglas i resultaten av våra undersökningar.

I civilingenjörsutbildningarna varierar graden av humanistiska inslag väsentligt. Många av inslagen har formen av valbara kurser. Därmed är det inte alla studenter som får dessa kunskaper. Trots det ser vi att det råder konsensus bland de tillfrågade rörande att humaniora är angeläget för att studenterna ska bli väl förberedda för sitt kommande yrkesliv, och för roller som maktaktörer och förändringsagenter i samhället. Humaniora ger civilingenjörstudenter en bredare förståelse av teknikens påverkan på samhälle och kultur, genom bland annat kunskap om etik och teknikens roll i samhället.

I utbildningarna till läkare möter studenter i första hand humaniora i form av forskningsområdet medicinsk humaniora. Detta finns dock inte utbyggt hos alla utbildningsanordnare. I rapporten har vi valt att främst fokusera på två centrumbildningar där denna specialistkunskap finns. Företrädare för dessa centrumbildningar menar att humaniora är viktig för blivande läkares förmåga att hantera existentiella frågor, och för att de ska utveckla sin förmåga att möta människan i hela hennes komplexitet –

som såväl social som kulturell och biologisk varelse. Denna bild bekräftas också av läkarstuderande som menar att kunskaper i humaniora ger dem verktyg för att hantera framtida utmaningar i arbetet.

Inom polisutbildningen saknas konsensus om att humanistiska kunskaper är nödvändiga för blivande poliser. Även om flera utbildningsföreträdare menar att kunskaper i språk och kommunikation är centrala så lyfter endast ett fåtal tillfrågade fram betydelsen av exempelvis polishistoria eller förmåga till normkritisk analys. Det faktum att polisutbildningen är en uppdragsutbildning, vars innehåll styrs av Polismyndighetens utbildningsplan och beställningar till lärosätena, är något som många företrädare för polisutbildningen ser som ett hinder för att integrera mer humaniora i utbildningen. Samtidigt finns exempel på att detta ändå görs, vilket uppenbarligen innebär att utbildningsmålen kan tolkas på olika sätt. Polisyrket är komplext och det finns de som menar att både professionen i stort och enskilda poliser stärks av sådant som historisk kontextkunskap, en utvecklad språk- och kommunikationsförmåga samt kompetens att göra kvalitativa tolkningar av yrkesvardagen och yrkesrollen. Det finns goda exempel att dra lärdom av vid flera lärosäten, men i nuläget finns ingen övergripande strategi för att ta tillvara sådana enskilda initiativ av humanioraintegrering.

Gemensamt för de tre undersökta utbildningarna är att de inte är renodlade teoretiska utbildningar utan att de syftar till att förbereda studenter för ett framtida, praktiskt yrkesutövande. Eftersom de tre professionsutbildningarna har olika karaktär ser deras behov av humaniora olika ut. Den förvärvade kunskapen ska användas i en samhällelig kontext och i

mötet med människor. Det är här vi på ett mer generellt plan kan se värdet av humaniora inom professionsutbildningar. Humaniora bidrar med perspektiv som hjälper yrkesutövaren att se subjektet, det vill säga den individ som påverkas av beslut som fattas i tjänsten. I och med en snabb teknologisk utveckling, där ny teknik kan vara både precis och effektiv, finns också ett strategiskt värde i att ge plats åt humaniora. Humanistisk kompetens ger förmåga att tolka, förstå och sätta kunskap i ett kulturellt, historiskt och samhälleligt sammanhang. I takt med att AI ersätter alltmer mänskligt arbete inom vissa professioner framstår dessa förmågor som centrala. Humaniora hjälper oss att navigera i komplexa frågor som inte enbart handlar om effektivitet utan också om mänsklig förståelse och kontinuitet i det vi bygger och utvecklar.

Humaniora som kunskapsområde är alltså i varierande grad, och på olika sätt, integrerade i de professionsutbildningar som undersökts i denna rapport. Vi menar att det är viktigt att använda humanistisk kunskap i utbildningar för sådana yrken som kräver komplexa kunskaper. Det görs redan idag, i och med att humanistiska ämnen finns som inslag även i utbildningar med en utpräglad profil inom andra vetenskapsområden. Detta bör dock göras på ett mer övergripande och strategiskt sätt. Det är nödvändigt dels för att uppfylla programmens lärandemål, dels för att förbereda studenterna för en föränderlig och mångfacetterad arbetsmarknad. I dagsläget är det många gånger avgörande att enskilda universitetsanställda bevakar och tydliggör humanioras plats i de icke-humanistiska professionsutbildningarna. Försvinner dessa personer från utbildningarna riskerar den humanistiska kompetensen att försvinna med dem.

Humtanks rekommendationer

Mot bakgrund av vad som framkommit i denna rapport rekommenderar Humtank:

- att det på myndighetsnivå görs en systematisk genomlysning av professionsutbildningar i Sverige för att säkerställa att de svarar mot samhällets och arbetsmarknadens kompetensbehov.
- att humaniora, mot bakgrund av samtida och framtida samhällsutmaningar, ges en större tyngd och plats i professionsutbildningarna.
- att lärandemål om människans tänkande, görande och handlande tas på allvar inom professionsutbildningar, eftersom komplexa yrken kräver komplexa kunskaper. Ett sätt att göra detta på är att utbildningsansvariga granskar och vid behov reviderar utbildningsplaner.
- att strukturell hållbarhet byggs in i professionsutbildningarna, genom att de aktuella utbildningsprogrammen skapar långsiktiga former för humanistisk kompetensförsörjning.
- att lärosäten tillsätter resurser för att humanisters kompetens ska komma andra utbildningar än de traditionellt humanistiska till godo, samt för att underlätta rörlighet mellan humanistiska miljöer och professionsutbildningar. En möjlig väg för detta är genom samrekryteringar.
- att forskningsfinansiärer ges i uppdrag att avsätta medel för forskning med humanistiska inslag och perspektiv inom professionsutbildningarnas områden.

NOTER

- 1 "SHAPE Skills," The British Academy, <https://www.thebritishacademy.ac.uk/programmes/shape-skills/> (hämtat 19 maj 2025).
- 2 Anders Ekström och Sverker Sörlin, "Inledning: Humanisterna och framtidssamhället", i Julia Boguslav et al., *Humanisterna och framtidssamhället* (Institutet för framtidsstudier, 2011), 14.
- 3 Gustav Bohlin, Martin Bergman Lina Rådmark, *Varför så dålig hum om humaniora? Förtroende för humanistisk forskning i Sverige* (Vetenskap & allmänhet, 2022).
- 4 Andelen humanister i privat sektor var i början av 2010-talet fler än exempelvis psykologer, socionomer och samhällsvetare. Se Julia Boguslav och Eskil Wadensjö, "Vilka är humanisterna? Humanisterna och den svenska arbetsmarknaden", i Boguslav et al., *Humanisterna och framtidssamhället*, 58ff; Sverker Sörlin och Anders Ekström, *Alltings mått: Humanistisk kunskap i framtidens samhälle* (Norstedts, 2015), 35.
- 5 Sörlin och Ekström, *Alltings mått*, 45.
- 6 Fanny Forsberg Lundell och Roine Viklund, *På jakt efter framtidens kompetenser: humanioras potential på arbetsmarknaden* (Humtank, 2017), citat på s. 17.
- 7 Denna uppdelning grundades i Sverige i den uppdelning som på 1960-talet gjordes i separata humanistiska och samhällsvetenskapliga fakulteter. Se Sörlin och Ekström, *Alltings mått*, 25–26.
- 8 Hampus Östh Gustafsson, "Lyxblommor i folkhemmets fönster: Metaforisk aktivism och akademisk satir i typkonstruktioner av välfärdssamhällets humanister," i Johan Östling, Anton Jonsson, och Ragni Svensson Stringberg, red., *Humaniora i välfärdssamhället: Kunskapshistorier om efterkrigstiden* (Makadam, 2023), 33–57.
- 9 Linus Salö, red., *Humanvetenskapernas verkningar* (Dialogos, 2021); Johan Östling, Anton Jonsson, och Ragni Svensson Stringberg, *Humaniora i välfärdssamhället: Kunskapshistorier om efterkrigstiden* (Makadam, 2022); Östling, Jonsson, och Svensson Stringberg, *Humaniora i välfärdssamhället*.
- 10 Jesper Olsson, Anna Sofia Rossholm, och Jesper Enbom, *Kunskapens nya arenor: Humanistiska utbildningar i ett föränderligt samhälle* (Humtank, 2018).
- 11 Isak Hammar, *Humanistisk kunskap och kompetens: En rapport om alumnens nytta av studier i humaniora och teologi* (Lunds universitet, 2021).
- 12 Isak Hammar, Magnus P. Ängsal och Marie Öhman, *Den ljusnande framtid: Om arbetslivsanknytning i humanistisk utbildning* (Humtank, 2018), 7.
- 13 "Civilingenjör", Saco <https://www.saco.se/studier/studieval/yrken-a-o/civilingenjor/> (hämtat 22 april 2025).
- 14 "En STEM-strategi för Sverige", Utbildningsdepartementet, 24 februari 2025, <https://www.regeringen.se/contentassets/074ae44c1f0846ceb845c9aa62848114/en-stem-strategi-for-sverige.pdf> (hämtat 19 maj 2025).
- 15 Högskoleförordning (1993:100).
- 16 Samuel Florman argumenterade under andra hälften av 1900-talet för hur humaniorastudier, utöver att berika personens liv, också kan hjälpa ingenjörer att öka sin föreställningsförmåga och bli bättre ingenjörer. Per Jacobsson, *Den bildade ingenjören: bildning, utbildning och teknik* (Studentlitteratur, 2019), 28. Se också Samuel C. Florman, *The civilized engineer* (St Martin's Press., 1987) och Samuel C. Florman, *The existential pleasures of engineering* (St Martin's Griffith, 1996).
- 17 Denna sammankoppling är inte någon ny tanke. Redan under tidigt 1900-tal ansåg man att ingenjörskonsten behövde kombineras med humaniora, framför allt för att göra människor till goda arbetsledare som inte var lika torra som tekniken. Se Bo Sundin, *Ingenjörsvetenskapens tidevarv* (Acta

Universitatis Umensis, 1981), 42.

- 18 David Comer Kidd och Emanuele Castano, "Reading literary fiction improves theory of mind", *Science*, vol. 342, nr. 6156 (2013): 377–380, <https://doi.org/10.1126/science.1239918>; Per Jacobsson *Den bildade ingenjören*. (Studentlitteratur, 2019).
- 19 Chato Rasool, Henriuk Danielsson och Tomas Jungert, "Empathy among students in engineering programmes", *European Journal of Engineering Education*, vol. 37, nr. 5 (2012). 427–435, <https://doi.org/10.1080/03043797.2012.708720>.
- 20 Kristofer Hansson och Rachel Irwin, "Special Issue: Intersections and Transformations in Medical Humanities: Defining and Conceptualising New Paths", *Ethnologia Europaea*, vol. 52, nr 2 (2022), 1-13. <http://doi.org/10.16995/ee.9586>
- 21 Utbildningsplan för polisprogrammet, Polismyndigheten, https://www.sh.se/download/18.3d9ef744193243af445f7d/1731497653836/utbildningsplan_polisprogrammet_from_ht22_2022-01-01_.pdf (hämtad 28 maj 2025).
- 22 Ulla Ekström von Essen, red., *Den goda polisen: sju essäer om reflekterad yrkeserfarenhet* (PHS serie i polisiärt arbete & Södertörns högskola, 2008).

humtank.se

Webbplats: humtank.se · E-post: info@humtank.se · LinkedIn: [Humtank](https://www.linkedin.com/company/humtank) · Facebook: [facebook.com/humtank](https://www.facebook.com/humtank) · BlueSky: [@humtank.seky.social](https://bsky.app/profile/humtank.se)